

Christologie

Door Richard Alexander Zevenbergen.

Leer over de persoon van Jezus.

In de Bijbel zijn er veel meningen over Jezus. Binnen het Nieuwe Testament werd Jezus meestal als goddelijk, en tegelijkertijd als volledig mens beschouwt. Jezus is in het beeld van de evangeliën het beste weergegeven door te spreken van de Zoon van God en de Zoon des mensen.

Al vanaf de tijd van de vroege kerk was het belangrijk om een duidelijke leer over de persoon Jezus te maken. De tegenstellingen, spanningen en vragen over Jezus die vanuit de Nieuwe Testament aan de kerk zijn overgedragen moesten worden beantwoordt.

De eerste tegenstelling van het O.T. met het N.T. is dat er in het O.T. is er alleen sprake van één God en in het N.T. komt er opeens een Zoon van God verschijnt die ook goddelijke is. Dit roept 2 vragen op; 1 is Jezus daadwerkelijk goddelijk? En 2 als Jezus daadwerkelijk goddelijk is hoe kunnen er dan twee goden zijn als het O.T. spreekt dat er alleen maar één God er is?

Dit dilemma werd behandeld in de twee eerste concilies van de kerk, Nicea 325 ad en Constatinopel 381 ad. Tijdens deze twee concilies werd het volgende besloten over Jezus. In Nicea werd Jezus verklaard als Homoousios "éénzelfde substantie", Jezus is gelijk in wezen als God. De Zoon is "uit het wezen van de Vader voortgekomen, niet geschapen, éénzelfde wezen als de Vader". De Zoon is "van één substantie met de Vader". Dit verklaart dat de Vader en de Zoon één en hetzelfde zijn. Jezus is Goddelijk!

In de concilie van Constantinopel 381 ad werd er gesproken over de triniteitleer. Er zijn drie personen binnen de Godheid; de Vader welke de eerste persoon is, de Zoon welke de tweede persoon is en uit de Vader geboren is vanaf het beginne, en de Heilige Geest welke de derde persoon is en voortvloeit uit de Vader. Het ene is tegelijkertijd het vele, God is één en drie personen.

Uit deze conclusie dat Jezus Goddelijk is en de tweede persoon uit de Heilige Drie-eenheid is, vloeit een nieuwe vraag. Hoe kan Jezus goddelijk zijn en tegelijkertijd volledig mens zijn, zoals het N.T. getuigt? Wat is dan de onderlinge relatie tussen de Godheid van Jezus, en Zijn menszijn? Tijdens de concilie van Chalcedon 451 ad heeft men de leer over de verhoudingen tussen de twee naturen van Jezus geformuleerd.

De definitie over Jezus was in Chalcedon als volgt: "A: Perfect God and perfect man, consubstantial with the Father in his Godhead, and with us in his manhood; B, made known in two natures without confusion, change, division or separation; C the difference between the natures is in no sense abolished by union; D, the properties of each nature are perserved intact, and both come together to form one person and one hypostasis".¹

Jezus is dus volledig mens en tegelijkertijd volledig God!

1: The Penguin history of the church 1 "The early church" Henry Chadwick revised edition first published in Pelican Books 1967 revised edition 1993 by Penguin books pag 204.

Verzoening in zijn geheel

Er wordt in de bijbel en in de kerkelijke traditie heel duidelijk gesproken over een verband tussen Jezus en ons heil tot behoud. Welke rol en betekenis heeft Jezus dan nu bij onze verlossing? Je kunt het op vele manieren benaderen, maar volgens Dr. Kees v.d. Kooij kun je het uiteindelijk in twee proposities opsplitsen. Namelijk "ondanks" Jezus; dit houdt in dat Jezus indirect te maken heeft met onze verlossing, of "dankzij" Jezus, dat Jezus direct te maken heeft met onze verlossing.

Welke van de twee is waar volgens de bijbel, de traditie en voor ons persoonlijk geloof?

A De bijbel geeft vele opties over de verhouding tussen Jezus en de weg tot behoud. In de evangeliën en bij Paulus is het wel duidelijk dat het woord van God spreekt over beide, met een nadruk op het "dankzij" de dood van Jezus. Het is God die Jezus naar de aarde stuurde, die zelf uit vrije wil ging en stierf aan het kruis voor onze zonden. Dit is ons heil dankzij Jezus. En het is de verantwoordelijkheid van elk mens als individu om hier uit vrije wil antwoord op te geven, een positief antwoord voor behoud en een negatief antwoord tot oordeel. Hieruit is het "ondanks" de dood van Jezus, omdat de mens zelf zijn keuze maakt maar dat is alleen mogelijk gemaakt door het "dankzij" van Jezus. Het N.T. spreekt over beide met de nadruk op het "dankzij".

Schriftverzen vb voor het "dankzij": Rom 5:8,17,21 6:1,10 8:32 Gal 2:20 John 3:16.

Schriftverzen vb voor het "ondanks": Mark 16:16, Openb 3:15,20 Jak 2:14.

Het Oud Testament wordt in deze kwestie voornamelijk door het Nieuw Testament geïnterpreteerd. In het O.T. zelf is de offercultus een belangrijk middel tot verzoening tussen mens en God. Centraal in het O.T. is het bloedoffer dat als plaatsvervangend offer dient voor de mens voor Gods aangezicht.

In Jesaja 53 komt dit beeld helemaal terug, dus het O.T. geeft zelf ook de voorkeur aan het "dankzij"; door het offer is er verzoening. Hoewel het toch nog de verantwoordelijkheid is van de persoon die het offer moet brengen naar de tempel. Er is dus een klein element van "ondanks" binnen in het offer cultus.

Conclusie: In de bijbel wordt er duidelijk gesproken van een verzoening tussen God en mensen doormiddel van de kruisdood en opstanding van Jezus Christus, met een sterke nadruk op de menselijke verantwoordelijkheid om hierop te reageren voor zijn persoonlijke behoud. Het is God die de weg mogelijk heeft gemaakt tot verzoening en het is de mens die hier wel of niet op ingaat, uit vrije keus.

B In de traditie is er veel over de verzoening nagedacht. Er zijn drie grote uitgangspunten.

Dramatische verzoeningsleer, Jezus als overwinnaar door Gustav Aulen "Christus Victor".

Objectieve verzoeningsleer van Anselmus, Jezus is het verzoeningsoffer.

Subjectieve verzoeningsleer van Abelardus waarin Jezus dient als shock effect.

Alle verzoeningsleren passen grofweg in één van deze drie modellen.

B1 Dramatische verzoeningsleer.

In de eerste verzoeningsleren van de in kerktraditie, wordt Jezus gezien als de redder van de wereld, welke door de zonde onder de heerschappij van het kwaad gevangen zit. Jezus verlost de wereld van het juk van de boze, door de zonde te vergeven en de duivel te verslaan. Deze visie is heel sterk terug te vinden bij de vroege kerk. Er is een geestelijke strijd tussen goed en kwaad. Jezus verslaat de duivel en de machten van het kwaad die de mensheid onderwerpen.

In het beeld van 1 Petrus 3:19-20 is Jezus overwinnaar die in de onderwereld neerdaalt na zijn sterven en de mensheid bevrijdt van de duivel, zonde en dood. In het boek openbaring is deze visie op behoud en ook in het evangelie van Markus is dit beeld over Jezus sterk vertegenwoordigd. Jezus is de geestelijke krijgshoofd op veldtocht die de machten aan zich onderwerpt. Hierdoor is meer sprake van overwinning dan van verzoening. Deze visie is sterk verbonden aan een kosmologisch wereldbeeld die algemeen in de oudheid werd gehanteerd, waarin men gelooft in de zichtbare wereld en in een onzichtbare wereld die operatief is op aarde en van grotere belang is (zijnshiërarchie). De onzichtbare wereld is in een oorlog verwickeld tussen Goed en kwaad. Deze geestelijke oorlog wordt ook gevoerd in de zichtbare wereld. Jezus is de veldheer van het goede en heeft het kwaad definitief verslagen op Golgatha.

De vroege kerkvaders (Origenes, Augustinus, Irenaeus, Tertulianus, enz) hadden voornamelijk deze visie van behoud binnen dit kosmologische wereldbeeld.

In de visie van Jezus als overwinnaar is hij direct verantwoordelijk voor ons heil, dus "dankzij" de dood van Jezus.

B2 Objectieve verzoeningsleer.

De objectieve verzoeningsleer komt voor het eerst bij Anselmus 1000 na Chr. De verzoeningsleer van Anselmus is als volgt. "De mens heeft gezondigd en daarmee God van diens eer berooft. God kan het daarbij niet laten zitten. Niet alleen is daardoor de kosmische orde verstoord, het heilsplan is zo doorkruist. God had het getal der gevallen engelen in de hemel willen aanvullen met mensen en daar komt nu niets van terecht. De kosmische orde moest worden hersteld en het getal van de engelen moest worden aangevuld. Maar hoe kan dat? Dat kan alleen als de mens "genoegdoening" geeft, satisfactie aanbiedt. Maar hoe zou een mens dat ooit kunnen? Tot alles wat de mens God aanbiedt is hij sowieso verplicht; Het gaat juist om het extra dat Gods eer weer hersteld wordt. Daarom levert als het ware God in de incarnatie, waarbij de Zoon mens wordt, de mens die in staat is de genoegdoening te geven: Jezus. Niet door zijn volmaakte leven, want daartoe was Hij als mens verplicht, maar door vrijwillige dood, waartoe was Hij als zondeloos mens niet verplicht. Door die genoegdoening betaalt Hij schuld voor allen".¹

Het is een juridische verzoeningsleer die een bredere dimensie omvat, het is ook een sociale verzoeningsleer. Relaties zijn verbroken en dienen te worden hersteld door goedmaking. Dit model van behoud is "dankzij" de dood van Jezus.

¹ Verzoening, A. van Egmond bulletin voor Charismatische theologie nummer 40 1997.

B3 De subjectieve verzoeningsleer.

De subjectieve verzoeningsleer van Abaelardus was een tegenreactie op de leer van Anselmus. De mens zelf is verantwoordelijk voor zijn behoud. De mens zelf antwoordt op de liefde van God. God toonde zijn liefde voor ons door te sterven aan het kruis. Deze handeling van God roept een reactie bij ons op tot bekering. Aan de voet van het kruis komt de mens tot inkeer en krijgt hij besef van zijn eigen zondigheid en bekeert zich van zijn zondige bestaan. De verzoening wordt pas werkelijkheid als de mens zelf verandert door het shock-effect van de kruisdood van Jezus. Jezus demonstreert zijn liefde aan het kruis voor ons mensen, waardoor in ons liefde voor God wordt opgewekt, en zo komt er verzoening en herstel tussen God en de mensen. God laat zijn liefde voor de mensheid zien op zo'n manier dat de zondige mens tot

berouw komt en vergeving vraagt aan God. De verantwoordelijkheid tot behoud ligt bij de mens en niet bij God volgens Abaelardus. Hier is het ondanks de dood van Jezus.

B4 Zowel Objectieve als Subjectieve verzoeningsleer in de bijbel.

In onze huidige Nederlandse kerk is een discussie over het onderwerp van verzoening zeer actueel. Het gaat om de klassieke strijd tussen objectieve en subjectieve verzoeningsleer. Deze discussie komt niet uit de bijbel zelf, want in de bijbel is er ruimte voor beide; ze zijn niet van elkaar los te maken in de getuigenis van de bijbel zelf. Volgens Dr K. van der Kooi: "In 2 Kor 5, 16-21 spreekt Paulus over de verandering der tijden....Het merkwaardige in het aangehaalde tekstgedeelte is dat er geen tegenstelling wordt geproefd in het feit dat er tweemaal over verzoenen wordt gesproken. In vers 19 spreekt de apostel uit dat God in Christus de wereld met zichzelf verzoenende was. Kennelijk is daar iets beslissend gebeurd. Maar even veder op roept hij zijn lezers op: "Laat u met God verzoenen". Logisch gezien is er sprake van een paradox en in de tegenstelling tussen objectieve en subjectieve verzoeningsleer wordt deze paradox ook éézijdig beslist. Het bijzondere van Paulus is dat hij met twee woorden kan blijven spreken zonder dat het een het ander onderuit haalt. De oproep aan de mens, het áppel op de eigen verantwoordelijkheid komt niet in mindering op de grote woorden omtrent het beslissende gewicht van het gebeuren in Christus. Iets anders geformuleerd, er is geen tegenstelling tussen de aantonende wijs en gebiedende wijs". 1

1 Heil en verlangen, Dr Kees van der Kooi, Meinema, Zoetermeer, 1995, pag 109-110.

C Persoonlijke geloof.

C1 Jezus als overwinnaar over de duisternis!

De verzoeningsleer van Jezus als overwinnaar is achterhaald in de wetenschappelijke theologie in Nederland. Binnen de Oosterse Orthodoxe kerken en Pinkstergemeente is de verzoeningsleer van Jezus als overwinnaar nog steeds van Kracht. De Orthodoxe kerk heeft een traditie van 2000 jaar en is nog steeds een grote levende kerk. Jezus wordt in de Oosterse Orthodoxe kerk gezien als de Pantokrator "Heerser over alles".

De Pinkstergemeenten zijn wereldwijd de snelst groeiende kerken, en zijn nu misschien wel de grootste christelijke denominatie na de R. K. kerk. De Pinkstertheologie beschouwt Jezus als de overwinnaar over de duivelse machten en na zijn overwinning is Jezus Christus de heerser over de ganse aarde.

De vraag naar een kosmische werkelijkheid met een geloof in een bovennatuurlijke werkelijkheid in onze bestaan, is reëel in de postmoderne samenleving. Kijk maar naar alle alternatieve groeperingen en de vraag ernaar. Ook door het informatietijdperk is de brug naar andere culturen klein geworden. In Amerika, Afrika en Azië is het geloof in het bovennatuurlijke heel normaal. De christelijke kerk kan het bovennatuurlijke niet langer meer negeren in zijn theologie. Jezus is de overwinnaar over alle bovennatuurlijke wezens!

C2 Drievoudige verzoeningsleer.

De bijbel leert ons een drievoudige verzoeningsleer. We zagen al in 2 Kor 5:16-21 dat de subjectieve en objectieve verzoeningsleer allebei bijbels waren en bij elkaar hoort en niet tegenover elkaar. Een geloof in Jezus als overwinnaar past erbij.

In Openbaring hoofdstuk 12 speelt zich een heel dynamische voorstelling over de geestelijke wereld af, waarin vol drama, spanning, symboliek en proza over de verlossing van de mensheid wordt gesproken. In vers 11 wordt er beschreven hoe de gelovigen behouden zullen worden. Ze verkregen hun heil door een drievoudig proces. Eerst door het bloed van het Lam, de objectieve verzoeningsleer, "dankzij" Jezus kruisdood. Ten tweede door het woord van hun getuigenis, de subjectieve verzoeningsleer, "ondanks" de Jezus. Ten derde ze waren bereid te sterven voor het evangelie in de geestelijke strijd tussen goed en kwaad, waarin Jezus Overwinnaar is.

Het drievoudige proces tot verlossing.

1: Jezus stierf aan het kruis om de zonde van de mensheid weg te wassen.

2: Het is de menselijke verantwoordelijkheid om hierop met Ja te antwoorden, op Gods genade gave.

3: De mens moet een positie innemen voor zijn geloofsovertuiging, welke is voor Jezus tegen de machten van het kwaad.

Verzoening is een actieve christelijke leer; het draait erom om de wereld te verlossen en Gods koninkrijk op aarde te vestigen en alles wat een obstakel hiervoor vormt moet worden opgeruimd.

Conclusie

Een universele verzoeningsleer die acceptabel is voor de hele christelijke traditie, bijbel en alle christelijke denominaties moet dus mogelijk zijn. Ik heb een klein poging gewaagd in deze grote uitdaging voor de theologie van vandaag. De kracht van de objectieve verzoeningsleer is dat die de mens leert dat God de wereld verlost. Het belang van de subjectieve verzoeningsleer is dat die de mens aanspoort op zijn persoonlijke verantwoordelijkheid in zijn leven. De boodschap van de verzoeningsleer van Jezus als overwinnaar is dat die de kerk uitdaagt op zijn taak om tegen de machten van duisternis te vechten in Jezus naam. Verzoening is niet iets passief maar iets zeer dynamisch. Het Christelijke geloof behoort al deze verschillende aspecten in zich op te nemen en te respecteren; de één kan niet zonder de ander. Ze vormen gezamenlijk de hele christelijke leer.